

НОВАЦІЇ СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ ОСВІТИ: ПРИРОДНИЧА ГАЛУЗЬ

Засєкіна Т.М.

Україна, м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України

Незабаром вступить в дію стандарт базової середньої освіти, проєкт якого готується й обговорюється цим часом. Розглянемо, які новації готує стандарт для вчителів, що викладатимуть природничі предмети в основній школі (5-9 класи).

Загальні підходи, які стосуються зміни всієї концепції державного стандарту, – це перехід від «стандарту змісту» до «стандарту результатів». Це рамковий документ. На його основі розробляються типові освітні програми для закладів освіти. Ці зміни закладені на законодавчому рівні [1]. На підставі базового навчального плану, що є складником стандарту, розробляються типові навчальні плани як компонент типової освітньої програми. Вони містять орієнтовний перелік навчальних предметів (інтегрованих курсів), формування змісту яких може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох інтегрованих освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників [2]. Незважаючи на ці норми, від стандарту очікують більшого: щоб і закладав перелік предметів, і змістові питання, і готував до ЗНО, і т.п. І не бачать головного виклику: головне не те, «чого навчати», головне «для чого». Як зробити так, щоб не відбувалось підміни сутностей «почута інформація» й «отримані знання»? Як правило ті, хто очікує побачити «змістові питання», проєктує їх на дії вчителя – ось це він має повідомити учням. Натомість вимога стандарту – це проєкція на учня – яких знань, умінь й навичок він має набути, які цінності й оціночні судження притаманні його поглядам, переконанням. Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти в природничій освітній галузі, мають формуватися на засадах діяльнісного підходу.

VI Міжнародна науково-практична конференція
 “Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”

З’ясуємо, які ще зміни закладені у новому державному стандарті, зокрема у природничій галузі, у порівнянні із Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти 2011 року [3].

Критерії для порівняння	Проект стандарту (2020 р.)	Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011 р.)
Назва галузі і її компоненти	Природнича. Без виокремлення окремих компонентів	Природознавство. Компоненти: загально-природничий, астрономічний, біологічний, географічний, фізичний, хімічний, екологічний.
Мета галузі	формування особистості з науковим світоглядом, здатної до цивілізованої взаємодії з природою	формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової та відповідних предметних компетентностей як обов’язкової складової загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу.
Зміст і вимоги	Визначено загальні змістові лінії освітньої галузі, якими є: закони і закономірності природи; методи наукового пізнання, специфічні для кожної з	Змістових ліній не визначено. Вимоги до обов’язкових результатів навчання учнів, впорядковано за переліченими нижче групами, які передбачають, що: учень/учениця: пізнає світ природи

	<p>природничих наук; екологічні основи ставлення до природокористування; екологічна етика; значення природничо-наукових знань у житті людини та їх роль у суспільному розвитку; рівні та форми організації живої і неживої природи, які структурно представлені в компонентах освітньої галузі.</p> <p>У кожному із компонентів визначено свої змістові лінії відносно загальних.</p>	<p>засобами наукового дослідження; опрацьовує, систематизує та представляє інформацію природничого змісту; усвідомлює розмаїття і закономірності природи, роль природничих наук і техніки в житті людини; відповідально поводить для сталого розвитку; розвиває наукове мислення, набуває досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці).</p> <p>Питання, на основі яких будуть формуватися ключові й предметні компетентності та наскрізні вміння, окреслено в розділі «Знання». Глибину й деталізацію розгляду цих питань визначатиме заклад освіти.</p>
<p>Структурування</p>	<p>Дві колонки на ступені освіти (основна і старша школа): «Зміст освіти» «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів»</p>	<p>Три колонки (за циклами навчання в основній школі): загальні результати навчання, через які реалізується компетентнісний потенціал галузі; конкретні результати навчання, що визначають навчальний поступ за освітніми</p>

VI Міжнародна науково-практична конференція
“Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”

	У державних вимогах прослідковуються знанняві, діяльнісні й оцінно-ціннісні складники	циклами; орієнтири для оцінювання, що є основою для визначення навчальних досягнень здобувачів освіти на завершення відповідного циклу.
--	---	--

Таким чином, проєкт державного стандарту базової освіти відповідає вимогам закону «Про повну загальну середню освіту» у тій частині, що державний стандарт містить опис вимог до результатів навчання учнів за освітніми галузями. Проте у тому ж законі стандарт освіти фігурує як чинник організації освітнього процесу. Наведемо приклади [1]:

Ст. 9 .... фінансування закладів освіти за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів в обсязі, достатньому для виконання державних стандартів та ліцензійних умов;

Ст.37. п. 3. Засновник закладу загальної середньої освіти зобов'язаний забезпечити: утримання та розвиток заснованого ним закладу освіти, його матеріально-технічної бази на рівні, достатньому для виконання вимог державних стандартів, ліцензійних умов провадження освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти, вимог трудового законодавства, оплати праці педагогічних та інших працівників, охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки тощо;

Ст.45. п.2. Зовнішнє незалежне оцінювання здійснюється на основі програм зовнішнього незалежного оцінювання, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. **Зміст програм зовнішнього незалежного оцінювання має відповідати стандартам освіти відповідного рівня та/або професійним стандартам і бути доступним для ознайомлення не пізніше ніж за 18 місяців до проведення зовнішнього незалежного оцінювання.**

Найбільш проблематичним на наш погляд є останній пункт: у який спосіб можна перевірити, що зміст програм ЗНО відповідає стандарту освіти, якщо

стандарт не визначає змісту освіти? На нашу думку цю проблему можна вирішити за рахунок типової освітньої програми, зважаючи на те, що стандарт не є самодостатнім документом, він діє у сукупності із освітньою програмою. Оскільки складником типової освітньої програми є набір модельних навчальних програм із навчальних предметів/інтегрованих курсів, то в них можна виділити чіткий перелік результатів навчання, що будуть об'єктом оцінювання під час зовнішнього незалежного оцінювання. Після 9 класу, не виключно, що це будуть комплексні завдання з природничої галузі, а не з окремого предмету [4].

Література:

1. Верховна Рада України. 2 сесія, IX скликання (2020, Січ. 16), *Закон № 463-IX, «Про повну загальну середню освіту»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> Дата звернення: 20.04.2020 р.
2. Міністерство освіти і науки України, громадське обговорення (2020, бер, 4), *Проект державного стандарту базової середньої освіти*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti> Дата звернення: 20.04.2020 р.
3. Кабінет Міністрів України (2011, Лист. 23), Постанова №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> Дата звернення: 20.04.2020 р.
4. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року., К.: УЦОЯО, 2019. 80 с. [Електронний ресурс]. Доступно: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf . Дата звернення: 20.04.2020 р.